

https://hawzah.net/fa/LifeStyle/View/۵۱۷۶۲/%D۸%A۲%D۸%AF%D۸%A۷%D۸%A۸-%D۸%B۹%DB%۸C%D۸%A۷%D۸%AF%D۸%AA-%D۹%۸۵%D۸%B۱%DB%۸C%D۸%B۶

سبک زندگی (fa/LifeStyle/List/) / مباحث عملی سبک زندگی اسلامی - ایرانی

(fa/LifeStyle/List/۱۴۶/?CategoryItemID=۴۴۷۶۸/) سبک زندگی مربوط به اجتماع و روابط اجتماعی

(fa/LifeStyle/List/۱۴۶/?/) معاشرت و دوستی (fa/LifeStyle/List/۱۴۶/?CategoryItemID=۴۴۷۷۴/)

(CategoryItemID=۴۳۶۵۷) آداب عیادت مریض

(jpg.۹۷۱/عیادت/آداب/Image/LifeStyle/)

31

تاریخ انتشار : ۱۳۹۷/۱/۱۹

بازدید : ۲۳۱۵۰

منبع : پرسشها و پاسخهای دانشجویی؛ دفتر: ۵۹ (آداب معاشرت دانشجویی)، ص: ۲۶۱
بیماری از مشکلاتی است که ممکن است هر کسی به آن دچار شود. در چنین وضعیتی، فرد بیمار به تقویت جسمی و روحی نیازمند است، تا سلامت واقعی خویش را بازیافته، به عنوان عضوی مفید در جامعه به زندگی و فعالیتش ادامه دهد به خصوص اگر این بیماری به طول انجامد.

بدیهی است که اگر دیگر هموعان او از کنارش بی تفاوت بگذرند و توجهی به بهبودی اش نداشته باشند، روحیه خود را از دست داده، چه بسا فشار روحی بیشتر از بیماری جسمی او را رنجور کند و چنانچه بی توجهی به این مسئله در بین افراد جامعه ریشه دوانیده و فراگیر شود، عواطف، احساسات و ارزش های انسانی دست خوش تغییر شده؛ صفا و صمیمیت، همدلی و برادری نیز از میان آنان خواهد رفت و در نهایت، جامعه ای بی روح و به دور از ارزش ها شکل می گیرد که پایانی جز سقوط و هلاکت را در پی نخواهد داشت. از این رو اسلام به طور جدی دستور می دهد از بیماران دیدن کنید و آن را به عنوان یکی از با فضیلت ترین اعمال معرفی نموده است.

امیر مؤمنان علی (علیه السلام)، درباره اهمیت عیادت بیمار می فرماید:

«مِنْ أَحْسَنِ الْحَسَنَاتِ عِيَادَةُ الْمَرِيضِ»^[۱]؛

«از جمله نیکوترین اعمال انسان، عیادت بیمار است».

امام صادق (علیه السلام) نیز جایگاه آن را در پیشگاه خدای متعال، چنین بازگو می کند:

«روز قیامت بنده مؤمنی به سوی خدای تعالی خوانده می شود و حسابش به آسانی انجام می پذیرد. آنگاه خداوند خطاب به او می فرماید: ای مؤمن، چه چیز تو را مانع شد، هنگامی که بیمار بودم به عیادت بیایی؟ او می گوید: تو پروردگار من هستی و من بنده تو هستم، تو زنده و پایداری و درد و ناراحتی به تو اصابت نمی کند، خدای عزوجلّ می فرماید: کسی که مؤمنی را عیادت کند، مرا عیادت کرده است، سپس می فرماید: آیا فلانی پسر فلانی را می شناسی؟ می گوید: بلی! خداوند می فرماید: چه چیز تو را مانع شد که او را در هنگام بیماری اش عیادت کنی؟ همانا اگر او را عیادت می کردی مرا عیادت کرده بودی و مرا نزد وی می یافتی. آن گاه اگر از من درخواست برآوردن حاجتی را داشتی، برایت برآورده ساخته، آن را ردّ نمی کردم».^[۲]

البته به همراه توصیه های فراوانی که بر عیادت مریض وجود دارد، برای این که این نوع دیدارها کاربرد صحیح خود را حفظ نموده و نتیجه عکس ندهد، آداب ویژه ای در این زمینه ذکر شده که با عمل کردن به این آداب نه تنها مزاحمتی برای بیمار ایجاد نمی شود بلکه این دوران سخت با کمترین نگرانی طی خواهد شد و ما در اینجا با استفاده از روایات به برخی از این آداب اشاره می نماییم:

۱- عیادت پس از تثبیت بیماری

اسلام می گوید تا سه روز که طبعاً وضع بیمار روشن نیست مزاحم بیمار نشوید. حضرت علی (علیه السلام) در این باره فرموده اند:

«الْعِيَادَةُ بَعْدَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ»^[۳]؛

«دیدار بیمار بعد از سه روز است».

۲- هر بیماری نیاز به عیادت ندارد!

برخی بیماری ها به دلیل سطحی بودن و یا سرعت درمان به هیچ عنوان ارزش ایجاد مزاحمت برای دیگران را ندارد. در روایات به برخی از این بیماری ها اشاره شده است به عنوان نمونه رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید:

«ثَلَاثَةٌ لَا يِعَادُونَ صَاحِبَ الرَّمَدِ وَ صَاحِبَ الضَّرْسِ وَ صَاحِبَ الدَّمَلِ»^[۴]؛

«سه بیمار عیادت نمی شوند؛ بیماری که چشم درد دارد، و کسی که دندان درد دارد و کسی که دمل دارد».

۳- توقف طولانی در عیادت ممنوع!

مسئله دیگری که بیماران را رنج می دهد، نشستن و صحبت کردن طولانی ملاقات کنندگان است؛ زیرا مهم ترین چیزی که بیمار به آن نیاز دارد، آرامش و سکوت است و بر هم زدن این آرامش که با نشستن های طولانی به وجود می آید اگر سخت تر از تحمل درد و رنج نباشد، کم تر نخواهد بود. به همین علت، شارع مقدس از عیادت های طولانی به شدت نهی فرموده است.

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید:

«کسی از عیادت کنندگان بیشتر اجر می یابد که کمتر نزد بیمار بنشیند مگر این که بداند وی توقف و حضور او را دوست می دارد»^[۵].

۴- فاصله گذاری بین ایام عیادت

یکی از مسائلی که بیماران را بسیار می آزارد و سبب رنجش آنان می شود، ملاقات مکرر عیادت کنندگان است. آری، اسلام بر عیادت بیمار تأکید فراوان می کند و آن را جزئی از حقوق واجب مسلمانان می داند؛ اما بر این مهم نیز سفارش می کند که لازم نیست هر روز از آنها عیادت کنید؛ بلکه بین ایام عیادت، فاصله بیاندازید و برای مثال، هر چهار روز یک بار به ملاقات بیمار بروید.

رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرمود:

«أَعْبَتُوا فِي الْعِيَادَةِ وَ أَرْعَعُوا إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَغْلُوبًا»^[۶]؛

«عیادت را با فاصله و چهار روز در میان انجام دهید؛ مگر این که بیماری غلبه پیدا کرده باشد (از سلامت بیمار مأیوس شده باشید)».

۵- کمک به رفع حوائج بیمار

اسلام دستور می دهد به بیماران در انجام نیازهای روزانه آنان کمک کنید تا در شرایط بیماری احتیاجات آنها برطرف گردیده و با این عمل خداپسندانه نگرانی بیماران تنها به درد بیماری محدود گردد؛ رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) در فضیلت این کار می فرماید:

«کسی که در انجام نیازمندی بیماری کوشش کند از گناهان خود خارج می شود، خواه در آن کار موفق بشود و خواه نشود»^[۷].

۶- نخوردن چیزی نزد بیمار!

از دیگر آداب و دستورهای اسلامی، هنگام دیدار با بیماران، نخوردن چیزی، نزد آنان است. حضرت علی (علیه السلام) می فرماید:

«نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله وَ سَلَّمَ) أَنْ يَأْكَلَ الْعَائِدُ عِنْدَ الْعَلِيلِ فَيُخِطُ اللَّهُ أَجْرَ عِيَادَتِهِ»^[۸]؛

«رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) از [چیزی] خوردن عیادت کننده نزد بیمار نهی می کند؛ زیرا خداوند پاداش عیادتش را از بین می برد».

شاید بتوان علت این دستور را این گونه بیان کرد:

اول آن که، خوردن چیزی در مقابل بیماری که قادر به خوردن آن چیز نیست، خلاف ادب است؛ چنانچه در دستورهای اسلامی از خوردن چیزی در مقابل روزه دار نهی شده است.

دوم، پذیرایی از عیادت کنندگان علاوه بر آن که زحماتی را برای خانواده بیمار به وجود می آورد، هزینه های مضاعفی را بر دوش بیمار و خانواده او می گذارد. چنین برنامه ای را درباره خانواده مصیبت دیده نیز مشاهده می کنیم. چنان که دین اسلام، دستور می دهد تا چند روز برای خانواده مصیبت زده غذا آماده و برای آنان فرستاده شود.

امام صادق (علیه السلام) می فرمود: «زمانی که جعفر بن ابی طالب (علیه السلام) به شهادت رسید، رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) به فاطمه (سلام الله علیه) فرمود: «برای اسماء بنت عمیس غذا تهیه کن و تا سه روز با سایر بانوان، نزد او بمانید». از آن زمان پخت غذا برای اهل مصیبت تا سه روز، سنت شد»^[۹].

اینها بخشی از توصیه های اسلام جهت جلوگیری از ایجاد مزاحمت برای مریض بود اما علاوه بر توصیه های گفته شده، توصیه های دیگری نیز پیرامون عیادت مریض وجود دارد که نقش بسزایی در تقویت روحیه مریض و کاهش دردهای وی دارد که به تعدادی از آنها اشاره می نماییم:

۱- عیادت کامل

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) درباره کیفیت عیادت کامل می فرمود:

«أَنْ مِنْ تَمَامِ عِيَادَةِ الْمَرِيضِ أَنْ يَدَعَ أَحَدَكُمْ يَدَهُ عَلَى جَبْهَتِهِ أَوْ يَدِهِ فَيَسْأَلُهُ كَيْفَ هُوَ وَ تَحِيَّاتِكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْمُصَافَحَةِ»^[۱۰]؛

«عیادت تام و کامل آن است که دست خود را بر پیشانی یا دست مریض بگذارد، و از حال [امروز و دیروز] او سؤال کند، و بهترین تحیت و درود بین شما آن است که دست بدهید».

۲- هدیه دادن به بیمار

یکی از رسوم بسیار شایسته، میان بسیاری از مردم، همراه داشتن هدیه برای عیادت مریض است. این تحفه برای کودکان بیمار، معمولاً اسباب بازی و برای بزرگ ترها شیرینی و یا چیزهایی است که باعث تقویت نیروی جسمی و یا روحی بیمار می شود. این عمل، همان دستور دین مبین اسلام است که بر بردن تحفه برای بیمار، تأکید می کند و آن را باعث آرامش خاطر بیمار می داند.

در روایت است که چند نفر از شیعیان به عیادت مریضی می رفتند. آنان این گونه نقل می کنند که بین راه به امام باقر (علیه السلام) برخوردیم. امام (علیه السلام) فرمود: «کجا می روید؟» گفتیم: «به عیادت فلان...» فرمود: «بایستید» ایستادیم، فرمود: «آیا سیب یا گلابی یا کمی عطر یا یک قطعه عود و... برای هدیه برداشته اید؟» گفتیم: «نه چیزی از اینها همراه ما نیست». فرمود: «مگر متوجه نیستید که تحفه، باعث آرامش خاطر و راحت روان مریض است».^[۱۱]

۳- دعا بر بالین بیمار

دعا برای سلامتی و عافیت بیمار از دیگر آداب عیادت است. سلمان می گوید که نبی اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) به عیادت من آمد؛ در حالی که من در بستر بیماری بودم. آن حضرت [در حقم دعا کرد و] فرمود: «[ای سلمان!] خداوند، رنج تو را برطرف و اجرت را زیاد کند و بدن و دینت را تا آخر عمر محفوظ نگه دارد».^[۱۲]

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) سفارش می کرد که بر بالین مریض، هفت مرتبه جمله «أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيكَ» را بگوید تا در صورت فرا نرسیدن اجلس شفا یابد.^[۱۳]

۴- امید دادن به بیمار

یکی از مسائلی که بیماری؛ به ویژه بیماری های صعب العلاج را طولانی و معالجه را دشوارتر می کند، مایوس شدن از سلامتی و ضعیف شدن روحیه است. اسلام، وظیفه عیادت کنندگان می داند تا روح امید را در بیمار زنده کنند و وی را به سلامتی امیدوار سازند.

رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) می فرماید:

«إِذَا دَخَلْتُمْ عَلَى الْمَرِيضِ فَتَقَسُّوا لَهُ فِي الْأَجْلِ فَإِنَّ ذَلِكَ لَا يَرُدُّ شَيْئاً وَ هُوَ يَطِيبُ النَّفْسَ»^[۱۴]؛

«هرگاه بر بالین بیمار رفتید، او را به [زندگی و] تأخیر مرگ امیدوار سازید که [گرچه این امید] سبب برگشت چیزی نمی شود؛ اما سبب دلخوشی بیمار می شود».

۵- تحکیم روابط

یکی از آداب عیادت، ملاقات با بیمارانی است که در زمان بیماری عیادت کننده به دیدن او نیامده اند تا ضمن جلوگیری از قطع ارتباط، این عیادت، باعث تحکیم پیوندها شود.

پی نوشت ها

- [۱]. روضة الواعظین و بصیرة المتعظین، ج ۲، ص ۳۸۸.
- [۲]. محجة البیضاء، ج ۳، ص ۴۱۰ و ۴۱۱.
- [۳]. دعائم الإسلام، ج ۱، ۲۱۸، ذکر العلل و العیادات و الاحتضار ...، ص ۲۱۷.
- [۴]. بحار الأنوار (ط. بیروت)، ج ۷۸، ص ۲۲۴.
- [۵]. « إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ الْعَوَادِ أَجْرًا عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ لَمَنْ إِذَا عَادَ أَخَاهُ حَقَّفَ الْجُلُوسَ إِلَّا أَنْ يَكُونَ الْمَرِيضُ يَحِبُّ ذَلِكَ»، الكافی، ج ۳، ص ۱۱۸.
- [۶]. الأمالی (للطوسی)، النص، ص ۶۳۹.
- [۷]. « مَنْ سَعَى لِمَرِيضٍ فِي حَاجَةٍ قَضَاهَا أَوْ لَمْ يَقْضِهَا خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ»، مكارم الأخلاق ص ۴۳۱.
- [۸]. دعائم الإسلام، ج ۱، ص ۲۱۸.
- [۹]. من لایحضره الفقیه، ج ۱، ص ۱۸۲.
- [۱۰]. الأمالی (للطوسی)، النص، ص ۶۳۹.
- [۱۱]. الكافی، ج ۳، ص ۱۱۸.
- [۱۲]. معدن الجواهر و ریاضة الخواطر، ص ۳۲.
- [۱۳]. مكارم الأخلاق، ص ۳۹۲.
- [۱۴]. كنز الفوائد، ج ۱، ص ۳۷۹.

کلمات کلیدی:

عیادت مریض (/fa/LifeStyle/List/?keyword=۴۶۵۵۹/)

آداب عیادت (/fa/LifeStyle/List/?keyword=۲۵۹۶۲۹/)